

Vredništvo:

na Travniku št. 377. I. nadst. (quo
skrbi tudi za razpošiljanje list(a).

Prejemajo se za plačilo vsakega
exemplarja tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako nalitno vrsto 5
sold, če se eksanilo samo enkrat na
tisar, če dvakrat, 8 sold, če trikrat,
10 s. v. s. — Pevrh tega se vsak
krat 30 s. za štampelj.

PRIDRŽNIK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 20. marca 1868.

Izhaja vsak petek.

Velja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 s., za
četrt leta 80 s. Kdor sam po-se po-
šilja, plača za celo leto samo 2 g. 50
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.

Naročila pisma in re. lambejje naj
se pošiljajo vredništva.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Sehar-Jovi na Travniku
po 5 soldov.

Politiški ogled.

„V tvojem taborji je Avstrija“, je rekel svoje dni
oče Radecki svojemu vojsku. Dan Radeckijev, še ve-
dno oživlja, vkljub tolikim neizgodam, hrabro avstrijsko
vojaštvo: v njegovem taborji biva, ko se povsod dru-
god čedalje bolj zgubljeva, še vedno ena edina Avstrija,
pridajo nam to nekdanji ukazi ogrskega deželnega po-
voljnika kneza Lichtenstaina, odgovor grofa Neipperga
na ples vabešim ga bonvedom i zdaj generalmajorja
Grivičiča govor v ogrski delegaciji. Eden izmed ogr-
skih delegatov zahteva pri obravnavanju denarnih zna-
skov, ktere se ima dovoliti za skupno vojsko, naj se
vendar enkrat spolnijo želje Madjarjem, naj se odcepi
ogrsko vojsko od skupnega vojska i naj se ga preseli
domu na Ogrsko. Da pobije enkrat za vselej tako za-
htevanje, vstane namestnik vojskinega ministra Kuhna
generalmajor Grivičič i pove: „Slišal sem besede, da
biva edinost vojska samo na popirji; kaj takega moro
trditi samo, kdor ne pozna našega vojska ali kdor
ga neče poznati. Vsak vojak, naj si bo častnik ali pro-
stak čuti, da je ud enega edinega avstrijskega vojska.
Vojsko blepi po slavi, in ako je prepričate, da bodo
zmagovali, tudi ako bodo razcepljeno na dvoje, da se
rado razcepiti. Kar se je doslej govorilo o mišljenju, ki
navdaja vojsko, laže razbuni nego pomiri duhove. Me-
nim pa, da se ima obravnati vprašanje, jeli ima ostati

Podlistek**Na smrt obojen.**

(Porloveni - s h -)

Črna noč je pokrivala borovje; taka tema je bila,
da ni bilo mogoče videti strašnih oblakov, ki so se na
nebu nakopičevali. Vročina pa je bila tako silna nad
v čad zavito zemljo, kakoršna je časi skoraj v zna-
menje, da kmalu nevihta prihrušči. Vse je bilo tiho,
neizrečeno tiho, zdelo se je da narava sluti strah, ki
je imel čez njo priti — Kar odbije polnoči v cerkvi
stoječi na znožji bližnje gore in vdarci se odmevajo
dolgo, žalostno, in bi rekel ječaje po zarnščenih hribih.

Iz ozkih stranskih cerkvenih vrat sta stopila dva
moža, župnik i cerkvenik. Videla se je pa sama sve-
tilnica, ktero je cerkvenik nosil, moža sta bila v temi
skrita. Svetilnica se je bližala gori; tihoma sta korakala
moža eden za drugim, ker je imel župnik božje telo
v rokah. Časi zvonček svoj čisti glas po tih noči
spusti, kteri pa brzo v samoti umrje.

Zdaj sta začela v breg iti. Cerkvenik je držal
svetilnico blizo tal, in to je bilo treba, ker ozka stezi-
ca je bila z borovimi koreninami tako obraščena, da je
moral človek še po svitem dnevi prav pazljivo stopati.
Župniku pa se je jako mudilo, ker vrhu gore je stara
Magdalena v siromaški bajtici umirala. Že veliko let
je tukaj prebivala, in ni je bilo žive duše daleč okrog,
ktera bi ji bila zadnje uro olajšala. Popotnik, ki je
bil po naključbi mimo prišel, je bil to v farovži po-
vedal.

„Tukaj je nevarno mesto“, je šepetal cerkvenik.

avstrijsko vojsko celota ali se ima razdvojiti, na dežel-
nem zboru a ne v delegaciji. Vendar misli vojni mini-
ster, da ga je dolžnost kot zastopnika vojske podati
to le pojasnilo“:

„Slehera domorodcu bodo blagoslavljajal trenutek,
kterega bode videl sled dogovorov pomirjeno i zedinjeno
vse avstrijsko narodo, česar naj bolj želi vojsko samo.
Toda vsaka stvar ima nekako mejo. Nikdar ne bode
žrtvovana dogovorom edinost vojska i minister avstrij-
skega vojska ne pomore nikdar razcepiti vojska. (Živo
gibanje med udi delegacije) Minister vojska in vojsko
samo spoštujeta historiška prava, misli, čutje narodov
vseh avstrijskih dežel; ravno zato se sme zahtevati, da
narodi enako čislajo misli vsega vojska“.

Pa konča milovaje, da so nekteri časniki zbudili
misli o razcepljenji vojska. Govor čvratnega vojska, v
kterem se je, kakor je nek časnik jezé se rekel, zbu-
dil Jelačićev duh (Grivičič je Hrvat), je tako razbunil
vso ogrsko delegacijo, da je koj končala sejo i da je
sklenila, da neče se dalje o ničem posvetovati, dokler
vlada ne prekličé Grivičičevega govora. Vlada se zboji
i pošlje v 18. sejo ogrske delegacije 13. marca — ne
več Hrvata Grivičiča, — ampak Ogra Ghyczy-a, ki ima
opoklicati Grivičiča, trde v imenu vojskinega ministra,
da on umeje paragraf o edinosti vojska tako, da ima ostati
edino vodstvo, načelstvo, in notranje vredjenje vojsku,
da pa tudi ne more on, kot odgovoren minister za skupno

„Naprej naprej“, odvrne župnik, „Magdalena ne more
čakati“!

In višje sta prišla; goščava in korenine so pri
vsaki stopnji ного zadržavale, pa na to ni bilo paziti,
ker je Magdalena umirala.

Že sta skoro pri bajti, ko se pot navzdol zasukne;
cerkvenik prestopi nepazljivo in pade; ного si je bil
podvil. Zaklikne in si pomaga s pomočjo župnika zo-
pet na noge. „Je kaj hudega“? ga ta pobara.

„Se že še naprej povlečem“, odgovori, „saj smo
že blizo bajtice.“ Komaj je naprej hromal in kmalu
sta bila pri bajtici. Nemo molčanje, ki je bilo krog in
krog, jo je skoraj še bolj samotno delalo, kakor je
sicer bila. Skrita je bila v temi; stara Magdalena ni
imela v svoji zadnji uri še luči ne.

Župnik in cerkvenik sta stopila po priprtih vra-
tih v revno stanovanje, samo on prostor je bil, kterege
je svetilnica za silo razsvetljevala.

Mašnik se ogledne po bolni in jo dobi na slabi
posteljici v kotiču. Ona je bila vse svoje moči napela
in je poklenila ker je hotela klečé umreti, pa se je
mogla na kolenih zdržati le opiraje se na ilnato steno.

„Magdalena“, reče mašnik z mehkim glasom, „som
slišal da ste bolna.“

„Več ko bolna“ odgovori ona, „smrt se mi bli-
ža. Prišli ste me spovedovat, še na unem svetu vam
bom za to hvaležna.“

„Ni bilo zadnje dni nobenega pri vas?“, vpraša
duhovnik dalje.

„Nobenega“, je bil odgovor.

„Pa vaš sin“?

„Janez že davno za me nič več ne mara,“ se
ona oglasi, „vlači se po gorah, živi od tihotapstva in
zverokradbe, in kakor pravijo ljudje še od hujega.“

vojsko, onega paragrafa tako tolmačiti, kakor da bi se imelo razcepiti skupno vojsko na dve vojski, i da bi bilo tako razcepljenje na veliko škodo interesom celega cesarstva in deželam ogrske krone; sicer da ni tu mesto, kjer bi se imelo obravnati vprašanje o razdelitvi ali nerazdelitvi doslej skupnega vojska, ampak na ogrskem deželnem zboru naj se to zgodi.

Ogri so spoznali, da minister z drugimi besedami isto trdi, kar namestnik njegov Grivičić, pa so se vendar dali potolažiti, nadjaje se, da dosežejo doma v Pešti v svojem deželnem zboru, cesar ne morejo na Dunaji, i so odobrili z malimi odbitki vse od vlade in od odbora nasvetovane znoške za vojsko.

Ni davno, odkar je sprožil česki list „Pokrok“ vprašanje: Imajo se udeležiti ali ne česki poslanci svoj priložnjega češkega deželnega zbora? „Narodni listy“ so koj odgovorili, da se imajo; vsi ostali česki časniki so pa dokazovali, da se ne smejo. Iz daljšega boja med „Narodnimi listy“ in med ostalimi časniki se vidi, da stoji ogromna večina za tistimi možmi, kateri trde, da se ne smejo Čehi udeležiti priložnjega zbora, ampak da imajo mirno čakati dokler se ne spremeni v Avstriji politika, kar se mora po njih mislih pred ali pozneje vendar zgoditi. Čehi na Moravskem se hočejo ravnati po večini češki na Češkem.

Iz delegacij. Delegacija predlitavska je odobrila vse redne in izredne armadine stroške. To je storila tudi ogrska, ko jo je potolažil dopis ministra vojskih zadev grofa Kuhna zastran skupnega vojska. — Ker je zalitavska (ogrška) delegacija vse kar je dobila, vže obravnala, bodi ta teden sklenjena, in delegati pojdejo domu v deželni zbor.

Iz državnih zbornic. Gosposka zbornica je postavila na dnevni red za včeraj 19. marca postaviti o ločitvi šole od cerkve in postaviti o civilnem zakonu. Gospodje nadvojvodje nimajo se udeležiti te seje, da ne bi si — kakor trdi nek časnik — navskriž glasovali. — V zbornici poslancev je izročil minister Giskra dotičnemu odboru načrt, po katerem se imajo osnovati po vseh predlitavskih deželah veliki okraji. Taki okraji

Pred nekimi dnevi je bil tukaj; jaz sem ga spomnila, da se slabo čutim, pa on je odšel, in ni ga več bilo. Molila sem za nj, molite tudi vi gospod župnik kadar umrjem.”

Umolkne, govorjenje jo je bilo vpešalo. Župnik poklekne, in moli za ubožico, ki se je še na smrtni uri spridenega sina spomnila, ki se je še v zadnjem trenutku svojega življenja za nj bala.

Po dovršeni molitvi je poslal župnik cerkovnika ven in je sam z njo ostal. Po spovedi je sprejela sveto obhajilo, potem se je na posteljo naslonila in med molitvijo župnika in cerkovnika smrt pričakovala. In dolgo ni čakala.

Umiraje je še zdihnila: Spomnite se mojega sina.

Bojevanje sè smrtjo je bilo končano. Magdalena je ležala mrtva v rovni bajtici. Svet ni nikdar kaj prijazno z njo ravnal, pa jama jej je vendar moral na pokopališču privediti.

„Če bi mogli le koga dobiti, kateri bi po noči pri mrliču čul“, je rekel duhovnik, „hudo se mi zdi jo tako samo pustiti“.

„Ostanem jaz tukaj“, pravi cerkovnik, „noga mi je tako otekla, da ne morem na njo stopiti; nehmogoče bi mi bilo nazaj se vrniti.“ Ko je to govoril, je potegnil nož iz žepa in si je boto z noge rezal.

V kotu je bilo vedro vode, župnik ga je bliže privlekel, in je pomagal cerkovniku nogo vanj spraviti, „Jaz bi tudi tukaj ostal“, pravi, pa so drugi bolniki, kateri bi me znali klicati.

Moram se tedaj vrniti“.

„Pojte z bogom“, odgovori cerkovnik, „v tem ko bom nogo zdravil, bom molil za mrtvo.“

imajo dobiti vse pravice, ktere imajo zdaj sodnije v političkih zadevah, tako da ostanejo sodnijam same sodnijske stvari. V tej zbornici so odobrili 12. marca postavo, po kateri sme vsakdo posojevati denarje na tolike obresti kolike more dobiti. — Ogrski deželni zbor je vže odprt, toda je in bo menda še vse v njem mrtvo, dokler ne pridejo vanj tisti poslanci, ki so doslej sedeli v delegaciji na Dunaji.

Dopisi.

V Medani 7. marca. — Nekaj prav veselo in koristnega naznanjam „Domovini“ iz naše občine. Cesar smo dolgo, dolgo časa željno čakali, smo dočkali. Dobili smo zaželjeno samosvojo županijo in izvolili si že tudi vse občinske starišine in župana. Za župana je izvoljen najmlajši iz med vseh starišin, gosp. France Cukjat. Srca nam igra veselja, ko vidimo, kako nam se je začela prerogovati po omenjenem našem mlademu županu občina: dopisuje se nam iz občinske pisarnice v našem milem, domačem, slovenskem jeziku, odpirajo se nam duri domače šole, pripravljajo se vse, da se povzilligne majhina naša cerkev; i za vse to se imamo zahvaliti našemu gospodu županu Cukjatu. Njemu, ki tako zvesto na to zre i čuje da ne zaostanemo za nobeno občino naše mile domovine, kličemo val občinarji sè zedinjenim glasom: „Živio!“

Mislé na našo lépo okolico, ne morem kaj, da ne izročem vročo želje, naj bi nam poslali iz Gorice umnega učitelja, ki bi bil pa tudi prav izurjen v poljedelstvu. Zlasti bi nam bilo treba vrlega učitelja zato, ker imamo vendar še tu pa tam kakoga starokopitneža, ki vkljubuje kar se da novi šolski napravi. Ni davnó, odkar sem videl kmeta, ki je obrezoval v svoji brajdi sadno drevje. Mimo brajde gre plug, kterega vleče šest volov; pred volmi koraka mož, za plugom drug mož. Ko ugledata ta dva onega moža, ki obrezuje sadno drevje, reče „zaplugovec“ „predvolovec“ „Glejte, glejte „kumpari“, kaki norci so dandanes na svetu; ves svet je znoril. Mi nismo obrezovali drevja a smo vendar imeli sadja na kupe. Tedaj je bilo dobro na svetu; zdaj pa se umišljujejo vsa hudiča in je vendar čedalje slabše. Čujte „kumpari“, ali je res, da hočejo šole pri nas napraviti? Bežite, bežite! še tega vruga naj nam spravijo v deželo pa nam bo lepa polares ne bo kmalu več moč živeti na svetu, ves svet gre na robe.“ — Bog odpusti takim butovcem, saj ne vedo, kaj govoré! Naša pokrajina je lepa; ne bodimo zaspáni, poprimimo se umnega poljedelstva, naredimo iz nje raj! — *Medanec.*

Duhovnik polži svetilnico k Magdaleni glavi in stopi v temo. Vročina je bila še hujša postala, in samotnemu in pazljivo stopajočemu je tekel pot po obrazu.

Da bi s čelóm v borovje ne zaletel, je moral vedno roke pred se stegati; vendar mu je časi noga spodletela in se je več ko enkrat skoraj poškodoval.

Zdaj švigne po temoti naglo strela in razsvetli za trenutek debla, veje, in eden v drugem zapletene vrhe gozdove, ki so kakor pošasti proti nebu moleli. Potem še dva; trikrat zablisne in grom se strašno po gozdu odmeva. Med drevljem, ktero se popred ni gibalo, je zdaj vihar razsajal in vejice sè popotniku v obraz švigale.

Bliisk za bliiskom rasvetljuje gozd; grom strašnejše treska; bolj se debla pod vetrom uklanjajo; sila nevihte še lomi veje in jih meče na ozko stezo in na župnikovo glavo.

Zdaj se nasloni na borovo deblo, da bi se oddahnil. Veter je bil ravno tedaj malo se pomiril, in v naravi je bil počitek nastal, kakor da bi se bila njena jeza vkrotila.

Kar mu vdari iz bližave človeški glas na uho. Župnik se prestraši, ker glas je bil tako živ, tako oster, da je človeka do kosti stresel. „Moj Bog kaka nesreča se je tu zgodila!“ šepeta on. „Gótovo je strela kakega človeka zadela.“

Zopet se šliži glas pa še ostrejši nego popred.

Duhovnik skoči naprej v goščavo; hotel je nurečnemu na pomoč priti. V tem trenutku rasveti bliisk gozd, duhovnika gvoza spreletij dve stopinji pred njim se mu odpre strašen prizor, ki mu koj vzame vsó móč. —

(Dalje prih.)

Tržaškega Krasa, 12. marca. Že dokaj let je, odkar so se začeli previdni možje pomenkovati, kako bi se dal Kras pogozditi. Koliko nasvetov smo že brali v „Novicah“ in po drugih časnikih o tem; vendar govorim resnico, če trdim, da tudi v tej stvari gremo rakovo pot. Ali bode morda „borovcev“ peščica, ktera nij tu doma, kraško goloto pokrila? Ki mislijo po ti poti Kras pogozditi, se varajo. Zaukažite, da se ima vsako leto en kos pašnikov zagradi in domačega drevja: hrastovne, gabra, brešta, gaca, jesona v ogrado posaditi, pa goli Kras kmalu spet okosmati. Med sadnim drevjem pa se naj bolj ponašata češnja in oreh; se ve da tudi drugo bi raslo. Ali kakor ni vsaka rastlina za vsaka tla, tako ni vsak človek za vsako opravilo.

V seji 21. februarja tržaškega mestnega odbora je nasvetoval odbornik ino oskrbnik mestnega diplomatičnega arhiva, naj mu se še priložijo kot pomagali v vredovanju tega posla gospodje vitez Stejnbltchel, Della Rosa in dr. Hortis. Od vsoli teh gospodov pa nobeden ne umeje slavjanskega jezika, in vendar bi imeli tisti, ki se pečajo s tržaško zgodovino, saj knj malega slovenski zaati, ker mnogo imen jim ne bo nikoli mogoče iz drugega jezika izpeljati kakor iz slovenskega. Da ne rečem samo okolica tržaška je čisto slovenska, temuč tudi samo mesto in najstareje poznemovanje vrat ino ulic Cavana, Riborgo, Donota, staro imb. za tržaški grad Chabor (menda Tabor) mestno imo „Monte muliano“ so najbrže slovenskega korena.

Isterski deželni odbor v Poreču je naročil dr. Kandler-ju, naj spiše zgodovino Trsta ino Istrije. Bati se je, da bode euostranska samo Lahom vgodna, ker Dr. Kandlerju so Slovani i njih imena tru v peti. Ali bo kdo napredoval ino dokončal slovensko zgodovino tržaške škofije, ktero je ranjki kanonik J. Kovačič v rokopisu zapustil? Malo je naš poveatničar Tržačanom upal, ker je zapustil vse historijske bukve gimnazijaki knjižnici v Novomestu in samo teologične tržaške semeniški knjižnici. Ko sem poslednjikrat z ranjkim govoril, mi je pokazal 22 dogotovljenih listov zgodovine ino kakor čujem jih je tudi pustil v Trstu, ali rekel je tudi, da bo še dve leti potreboval za dovršenje dela. Duhovni list tržaške škofije „folium diocesanum“ sicer zdaj pa zdaj priobčuje kratek popis ene ali druge fare, toda sestavki so taki kakor da bi bili prišli iz pod pera dr. Kandler-jevega, ki povsod voha le Rimljane ali Lahe. Saj duhovni list ne bi imel se bati zamere Lahom, ino večini slovenskih duhovnov ustrezati, ter kedaj kaj slovenskega ali arbskega priobčiti za praktično pastirstvo. Čehovinov.

Nabrežina dne 17. marca. N. Naša c. k. primorska namestnija je pretekli teden poslala naši, devinski, opačjeselski, temniški, in še drugim županijam na Krasu razna sadjenosna drevesca, namreč: hruške, jablane, češnje, mandelne, češnje, breskve i. t. d., da bi se v sadjerejnice vsadila, ali pa med sosede zazdelila. — Omenjena preslayna namestnija želi tedaj, da bi se mi Kraševci sadjereje bolj marljivo in skrbno poprijeli, kakor dozday. — Prizadevajmo si torej to hvalevredno željo spolniti, in nasadimo si po svojih zemljiščih posebno takih sadjenosnih drevesec, o kterih vemo, da se na Krasu dobro ponašajo, kakor so postavim češnje, ki povsod ubilno rodijo. — Naj se češnje copijo v rešelike, ki tudi v pušti zemlji čvrsto rastejo. — Ah! koliko lepega sadja dobijo pomladi, sosodje iz Skrbine za češnje, kterih so si pred nekterimi leti po oadetnih zemljiščih nasadili? Koliko denara pa ne dobijo pridni Brici in skrbni Ipayci za češnje in za drugo žlahno sadje, ki ga po železnici na Dunaj, in še v druge daljne kraje pošiljajo? Poprimimo se tudi mi skrbljivo sadjereje, in ne izgovarjajmo naše lenobe s praznimi besedami, kakor dozday, da bi nam namreč vse sadje le drugi pobrali ali odnesli. Ako si bomo vsi po svojih zemljiščih sadjenosnih dreves nasadili, bomo tudi vsi manj ali več sadja imeli, in tedaj ne bo nikomu treba rok na ptuje sadja stezati. — Vrli sosodje sezimo si tedaj v roke in začnimo tudi v sadjereji napredovati. — Denar, ki ga za prodano sadje dobimo, bo ravno toliko vreden, kolikor ako bi ga bili za pšenico ali vino prijeli.

Od Gorlice 15. marca. J.J. — (Nekoliko vpra-

šanj slavnemu našemu deželnemu odboru). — Zakaj ne dopisuje deželni odbor c. k. uradnijam po slovenski? Zakaj ne objavlja naš deželni odbor vsako toliko časa po „Domovini“, kar je obravnaval v tej ali onaj seji, kakor dela na primer češki deželni odbor po „Politiki“? Je li deželni odbor vže poskrbel, da bode sodel v prihodnjem deželnem zboru tudi slovenski stenograf, ki bo skrbel, da se hitro naznanijo zborove obravnave tudi Slovencev če ne drugače po „prilogi“ v „Domovini“? Ako se izda na tisočo goldinarjev za hitro izdajo laških stenografskih zapisnikov, ne bi bilo odveč, ako bi tudi izdali kako stotino za objavljenje zborovih obravnay po slovenski!

Slovenski svet.

„Slovenski Gospodar“ naznanja na čelu svojega lista: V četrtek 5. t. m. smo dobili od c. k. okrajne sodnije v Celji tožno pismo c. k. državnega pravdnštva v Celji zastran sestavka „Slovenci“ v 2. listu t. l., v kterem državno pravdnštvo nahaja „pregrešek proti javnemu miru in redu.“ Končna razprava je napovedana na 28. t. m.

Poslednje 4 dni prešlega tedna je bila v Ljubljani končna obravnava ono sokolovske pravde, ki se je skoro leto dni motala po sodnijah i časnikih. Sedem Sokolov je obsojenih, eden izmed njih na pet mesecev kazni: vsi so se pozvali na višo instanco.

Prvoga aprila zagleda beli dan v Mariboru nov trikrat na teden izhajajoč časnik: „Slovenski Narod.“ Živo ga priporočamo vsem Slovencev.

Minister kmetijstva, grof Potocki misli neki priti po leti k nam na Slovensko pogledat, da vidi kaj nam treba: naj bi se ustavil dolj časa pri nas in z lastnimi očmi se prepričal, da nam treba mnogo mnogo!

Knezoškof ljubljanski dr. Vidmar so se podali 16. t. m. v gosposko zbornico na Dunaj.

Dramatiško društvo v Ljubljani je na bolje prinarodilo svoja pravila. Dajalo bo odslej z lastnimi igralci tudi več igr; začelo je v nedeljo 15. t. m. z „Insirat“-om, igro v 3 djanjih. Podpirajmo čvrsto društvo!

Kankordat, cerkev, šola, so zove knjiga, ki je ravnokar izšla v Ljubljani. Spisal jo je duhoven, gospod J. Šuc.

Domaci novicar.

Semonj sv. Jilarija v pondeljek je bil prav živ i glede kupčije i glode došlih ljudi.

Gospod profesor Tom. Hohenwarter pride drugo šolsko leto na gimnazijo v Linec.

V seji mestnega zastopitelstva 15. marca ste bili na dnevnem redu tudi dve prošnji; v eni prosil mesto ministerstvo, naj osnova goriški srednji šoli na narodni podlagi, v drugi prosil, naj deželni odbor podpira ono prošnjo poslano na ministerstvo. V tej seji ne je tudi sklenilo, da se napravi društvo gasivcev.

V čitalnici goriški je čital v sredo 18. marca gimn. prof. prirodoslovja, gospod Lazar, o mrčesih, njih koristi i škodi v naravi. Govor je živo zanimival poslušalce, kterih se je bilo sešlo lepo število i ki so se prav zadovoljni razšli. Posnetek govora podamo prihodnjič.

V torek 24. marca ob 7 zvečer bode govoril v čitalnici g. Fr. Rebec dalje „o Prihodu Slovencev v današnja bivališča.“

Beseda s tombolo, ki bi imela biti v nedeljo 22. marca, bode v sredo 25. marca; začetek ob 7 1/2 zvečer. Čitalnica vabi prijazno vse svoje ude k tej zabavi.

Gosp. F. de Bartolomej, Solkauski župan, je umrl v sredo popoldne 18. t. m.

Prirodopisne stvari.

Kako se rastlina redi.

(Govoril gosp. prof. F. Krašan v goriški čitalnici)

Rastlina stoji v neločljivi zvezi se zemljo, v kteri ima svoje korenike; izruj rastlino iz njenih tal, in ona ti umre, kakor pogine riba, ako jo potegneš iz vode. Sicer živi še nekoliko časa rastlina iz zemlje izruta, posebno če jo postavimo na mokroten kraj, toda ne more več pogaujati novih organov, in ako jo stéhtamo

nekoliko časa pozneje, najdemo, da ni postala bolj težka, od kar je bila vzeta iz zemlje.

Ni tedaj čuda, če človek pripisuje, ko kaj takega vidi, zemlji sami na sebi tisto redivno moč, po kateri more rastlina izvršiti svoje življenje.

Več ko tisočletna skušnja nam potrjuje, da se da vravnati rasploditev cvetja, sadu in sploh celo življenje rastline s primernim pripravljanjem zemlje. Kmet ve samo, da treba rasti živeti, in po skušnji tudi kakega živeti da treba tej sli oni rasti, ki jo na svojem polji goji. To je pa tudi vse, več ne želi in ne mara vedeti. Postavi ga na polje, kterege ne pozna po skušnji, naj nastopi nenavadno vreme ob oranji in ne bo vedel si tako pomagati, kakor bi si znal pomagati, ako bi vedel kako in o čem se rastlina redi. Samo kdor pozna to hrano in poti, po katerih ji jo podaja narava tam, kjer rastline ne goji človeška roka, samo tisti bo znal zvišati rodovitnost zemlje in torej obilnost sadu, kadar ne bo zadovoljalo več navadno rahljanje, močenje in gnojenje. — Zato hočemo bolj globoko pogledati v nevidne delavnice matere narave in jo poprašati, zakaj tako pristuje rasti dež, kateri se nam zdi vendar le navadna voda, v tem ko more naše umetno močenje in zalivanje le težko veli ubožici življenje ohraniti; hočemo dalje naravo vprašati, s čim živi nježno cvetlico in kje da zajemlje neizmerno obilico tvarine, s ktere so sestavljeni velikanski črni gozdovi, ki zemljo pokrivajo in katerim človek ne gnoji. —

Vemo, da rastline lahko rastejo po cela leta v posodah, in da se vendar zemlja v njih znamenito ne ponika. Od kod tedaj jemlje rastlina svojo hrano ker je ne jemlje iz zemlje? Morda dajajo mineralne substance, ki bivajo v vsaki nadzemski vodi, potrebne hrane rastlinam? Ali tedaj ne bi mogli umeti, kako da zamore okrepčevati in rediti rastline deževna voda, ktera nima v sebi mrve mineralnih substance.

Ni težko tedaj priti na misel, da mora rastlina povzivati nekaj, kar se ne najde v zemlji, ali kar biva samo začasno v njej. To nekaj najdemo pa zopet v životu rastline, bodisi v enaki podobi, bodisi v drugi podobi i zvezji, ker se gotovo porabijo povžite substance v sestavo rastline.

S kakih prvin (snovov) je sestavljena rastlina?

Prva in bistvena prvina v rasti je ogel. Tega dobimo lahko tudi brez kemiških priprav. Vsem je znano, da se spremeni les, ako učinja naj velika gorkota, v črno truplo, ktero imenujemo mi ogel, kemi-karji pa ogel. Ta ne more ne spuhati ne spremeni-ti se v kaplje, ampak se nahaja vselej samo v podob-i trdega trupla in se ne da razkrojiti z nobeno nam znano mehnično pripravo v druge prvine.

Ravno ta ogel se pa združi po določnih kemiških pravilih z dvema drugima plinoma, s kislicem in z vodencem, ki sta tudi bistvena snova vsake rastline, deloma v drugačne pline deloma v trdna trupla. — Na kemiških družbah ali zvezah opazujemo to posebnost, da se prvine tako močno sprimejo, da se ne dajo po-zamezni snovi na novem truplu ne spoznati, ne s kako mehniško pripravo ločiti.

Kislice, tako poimenovan, ker daja nekterim stvarim kisel okus, je plin ali gaz, ki nima niti duha, niti okusa, in ki je okoli 700 krat laži od vode. Ta močno sili združiti se z metalnimi in nemetalnimi prvinami. Železo zarjavlja, kadar kislice učinja nanj, mrtva živalska telesa gnijajo in vino se spremeni v očet, če kislice dohaja do njega. Ta biva tudi primešan atmosfer-nemu zraku, in sicer nahaja se 23 delov kislica na 100 delov zraka. Kislice je tudi, kakor je znano, oni živivni plin, brez kterege ne bi mogel človek ne on sam trenutek živeti. Vodenec je mnogo laži od kislica, tudi on nima ni barve, ni duha, ni ne okusa. Zdrži se, ako se ga dovolj segreje, s kislicem atmosfernega zraka v zvezo, ki jo imenujemo vodo; od tod je do-bil ime vodeneo.

Razen teh dveh plinastih prvin nahajamo v rastlinah tudi tretjo, to je gnjilca, (stiksoff ali azot) ki sestavlja zmešan s kislicem to kar imenujemo atmo-sferni zrak. Tudi gnjilec nima ni barve ni duha ni okusa, ne gori in ne pospešuje goritve, ker se druži pod navadnimi razmerami s kislicem. Iz istih vzrokov ni človeškemu organizmu vreden. Človek ki pride v pro-stor napolnjen s tem plinom, se zaduši. Od tod tudi

prihaja semako ime stiksoff. Gnjilec se vedel nahaja v živih, sočnatih delih rastline in se porabi, kadar začnajo celice — to je zelo majhni trdni mehurčki, s katerih je zložena rastlina — lesenoti.

Ogel, kislice, vodenec in gnjilec se imenujejo organiški snovi; teh ne sme manjkati v nobenem delu ali organu rastline, kajti iz njih je bistveno sestavljeno njeno truplo, in njih zveze se imenujejo organiške zveze. (Dalje prihodajše.)

Drobtinca.

Zvezda svetih treh kraljev. Neki zvezdoznanece trdi, da je našel, da je zvezda, ktera je spremljala svete tri kralje v Betlehem k Jezusovim jaslum, jako bliščo-ča zvezda iz ozvezdja Kasijopeja, in da se prikaže vsakih 315 let. Saj je gospod Kilo iz Oberingelheima dokazal, da omenjena zvezda, kakor pričujejo tudi dra-gi astronomi, se je bila pokazala leta 945, 1360, 1578 — 75. Ako odbiješ od leta 945 trikrat po 315 let, dobiš ravno rojstno Kristovo leto; zvezda bi se imela tedaj prikazati tudi leta 1890.

Umrli v Gorici:

od 11. do 18. marca t. l.

11. Julij Zajak, 67 l., dežnar, za suličo; Janoz Krilaj, 50 l., mi-zar, za vnetjem pluć; Marja Vigar, 70 l., delavka v doma-ri, za vnetjem pluć; Eleonora Zbogar, 1 m., barsotarja otrok, za rožo; 13. Adurina Chellan, 45 l., učitelj godbe, za kataro mozga; 14. Janoz Stoban, 28 l., čevljar, za suličo; 17. Jozefa Schmid, 22 l., usmiljena sestra, za suličo.

Korani kura na Dunaji 18. marca Metal-liches 57:30; narodno posojilo 64:90; London 116:10; adžjo srebro 114:—; cekini 6:52 1/2.

Loterijske številke. V Trstu 18. marca 67, 1, 65, 11, 75.

Oglasnik.

Pristnost zagotovljena!

Dr. Hartung-ovo olje iz lubja kitajskega drevesa, za ohranjanje in lišpanje las; v zapečatenih sklenicah (flaškah), (pečat je v steklo vtisnjen); po 85 soldov.

Dr. Borchardt-ovo lepo dišeče mijo (čajfa) za zlepanje in zboljšanje polti, po skušnjah potrjeno zoper vsakoršno kožno nesnago; v zapečatenih originalnih povezkih (pakeljcih) po 42 soldov.

Dr. Beringuler-jev dobro dišeči kronski cvet (Kronengeist), zlahna voda za duhanje in umivanje, ktera moči življenja krepča in spodbuja; v originalnih sklenicah po 1 gold. 25 s., ali 1/2 sklenice 75 sold.

Profesorja dr. Lindse-a rastlinska predenčna pomada (Stangenpomade); stori, da se lasje bolj svetlijo, da so voljniji, in da, počesani, lepo trdno stojé; v originalnih koséh po 50 soldov.

Balzamovo oljčno mijo; odlikuje se po tem, da kožo oživlja in hrani ter jo dela mehko in voljno; v povezkih po 35 soldov.

Dr. Beringuler-jevo rastlinsko barvilo za lasé; barva jih prav črno, rjavo in rudečkasto; s četmi in lončki vred 5 gold. a. v.

Dr. Hartung-ova rastlinska pomada, ki stori da začnejo lasje zopet čvrsto rasti; v zapečatenih sklenih lončkih, ki imajo pečat v steklo vtisnjen, po 85 sold.

Dr. Suin de Montemardi-ova lepo dišeča pasta za zobe; nar. navadnejši in zanesljivši pomoček za obvarvanje in čiščenje zob in dlesan (zobernov); v celih in 1/2 povezkih po 70 in 35 sold.

Dr. Beringuler-jevo olje za lasé iz seličnih korenin; ono da lasem moč in jih ohranjuje; ona sklenice 1 gold. in 75 s. a. v.

Dr. Koch-ovo selično sladje; potrjeno kot dober domači pomoček zoper kašelj, zagrljenost, zasliženje; v originalnih skatljicah po 70 in 85 soldov.

PRISTNE (nepokvarjeno) se prodajajo vse te zaradi priznane dobrote tudi po naših krajih špogane reči v Gorici in za deželo samo v lekarnici (špeceriji) pri Pontoni-u, pri zamorcih, v Raštelu.